

68 kuşağından bir yaşanmışlık...

“Yalandan farklı olarak, hayali gerçeklik, herkesin inandığı bir şeydir ve bu ortak inanç sürdürdüğü sürece hayali gerçeklik dünyada belli bir güce sahiptir.” Yuval Noah Harari'den çok beğendiğim bir alıntının yazımla pek bir ilgisi yok. Yine de hayali gerçeklere inanmak yerine gerçek yaşanmışlıklardan söz etmek daha içten geldi.

Gazetemizin son sayısında, 'Kültür-Sanat' sayfasında, eski bir dostumun, **Jak Şalom**'un adına rastladım. Haber, son yıllarda Boğaziçi Üniversitesinde sinema üzerine dersler veren gençlik arkadaşımın TESAK'ta, sinemanın 120 yıllık uzun yolculuğuna ilişkin olarak verdiği konferans hakkındaydı.

1960'lı yıllara ışınlandım. Sinematek yılları... 1965 yılında hayata geçen Türk Sinematek Derneği'nin kurucuları arasında, derneğin 10 yıl boyunca başkanlığını yapan rahmetli **Şakir Eczacıbaşı**, İngiliz Edebiyatı profesörü yazar **Cevat Çapan**, 1995 yılında, The Marmara Otelinin pastanesinde bomba patlaması sonucu yaşamını yitiren ve dönemin faili meçhul cinayet kurbanları arasında yer alan **Onat Kutlar** vardı. Jak Şalom ise Sinematek'in en aktif ilk üyelerindendi. Bu yıl Sinematek'in kuruluşunun 50. yılı nedeni ile İstanbul Modern'de özel bir etkinlik düzenlendi.

O yıllarda benim de aralarında bulunduğum on beş kadar genç Sinematek'in Beyoğlu, Mis sokaktaki merkezinde toplanır, 68 kuşağında yaygın olan düşünce doğrultusunda, ama tek bir farkla dünyayı silah değil, sinema yolu ile değiştirmenin hararetle tartışmalarını yapardık. Çok mu saftık, bilemiyorum? Oysa bu gençler 1 Mayıs 1969'da iki gencin polislin gözü önünde bıçaklanarak öldürüldüğü 'Kanlı Pazar'ın belgeselini ve pek çok daha belgesel çektiler, Boğaziçi Üniversitesi Hisar Kısa Film Yarışmalarına katıldılar. Aralarından sinema dünyasında ünlenen sadece **Erdem Kural** oldu.

Sinematek, ilk film gösterilerine Kurtuluş'taki Kervan Sinemasında başladı (**Yılmaz Güney**'i **Perihan Savaş** ile birlikte ilk kez bu gösterilerde gördüm), sonra gösteriler Sirasevler Caddesinde sürdürüldü. Klasik Sovyet sineması, Fransız Yeni Dalgası, İtalyan Yeni Gerçekçilik akımı ile Türk izleyici bu salonlarda tanıştı. **Godard, Visconti, Sergej Aizenştayn, Orson Welles** gibi nice ünlü sinema yönetmeninin yaptıklarını izlemek, sinema klasiklerini öğrenmek olanagını Sinematek sayesinde bulduk. Polonyalı bir Rus göçmeni olan **Roman Polanski**'nin 'Sudaki Bıçak' türünden filmleri, hatta Rusça alt yazılı Macarca bir filmi pek bir şey anlamadan seyretmeyi ve sevmeyi Sinematek'te öğrendik.

Düzenlediği açık oturumlar ve yayınladığı 'Yeni Sinema' dergisi ile önemli tartışmaların merkezinde yer alan bu kuruluş her türlü özgür düşünceden korkan 12 Eylül Darbesi'nin de hedefi oldu ve 1980 yılında faaliyetine son verildi. **Jak Şalom** ise Fransa'nın yolunu tuttu. 1936 yılında kurulan ve dünyadaki en önemli film arşivi sayılan, Fransız Cinémathèque'inin kurucusu **Henri Langlois**'nin yardımcısı olarak görev yükledi. Kısa bir süre önce kırk yıldır görmediğim bu gençlik arkadaşımın buluşup geçmişini andık.

Ben ise o yıllarda Genç Sinema, Çağdaş Sinema, Gerçek Sinema dergilerinde yazılar yazdım. Bir ara genç yaşta yitirdiğimiz **Yorgo Bozis** dostum ile birlikte kendimi Genç Sinema dergisinin yönetiminde buldum. Bir gün Sinematek'in önünde beklerken 'aydın' olarak nitelendirilebileceğimiz bir kişinin yanındakine bizi göstererek; "Sinemayı kurtarmak bunlara mı kalacaktı?" gibisinden kelime kelimesine hatırlamadığım, ancak 'gayrimüslim' olduğumuzu dile getiren aşığılayıcı ve ayrımcı sözleri üzerine Yorgo bir-iki ay içinde Yunanistan'a göç etti. Ben de sinema sevgimi salt iyi bir izleyici olarak sürdürdüm.

Yorgo'nun Yunanistan'da uzun araştırmalar sonrası kaleme aldığı ve **Wapi Kredi Yayınları** tarafından yayımlanan 'Paris'ten Pera'ya Sinema ve Rum Sinemacılar' kitabını ölümünden sonra eşi **Sula Bozis** tamamladı. Bu kitap hem 20. yüzyıl başında Pera

YAKUP BAROKAS

BAŞYAZI

yakup.barokas@superonline.com

yaşamı ile ilgili genel iklimi yansıtmakta, hem de Türk sinemasının kuruluşunda Rum sinemacıların ve salon sahiplerinin katkılarını aktarmaktadır. Türk sinemasının başlangıcında

Rumların yer aldığını söyleyebiliriz. Bir de ilk gösterilerin Galatasaray'da yer alan Sponek Birahanesi'nde, Pathé'nin Türkiye temsilcisi Polonyalı bir Yahudi olan **Sigmund Weinberg** tarafından gerçekleştirildiği tezi ileri sürülmektedir.

Geçenlerde dışı kapalı, özel bir gösteride Şalom Gazetesi'nin de yapımcıları arasında yer aldığı, yönetmenliğini **Eytan İpeker**'in gerçekleştirdiği,

Antalya Film Festivali'nde Kısa Film Seçkisi içinde yer alan 'Dağınk Yatak' filmi izlerken gençliğimde Türkiye'de sinema eğitimi veren tek bir kurumun bulunmadığı, bunun için yurt dışına gidildiği, 8 veya 16 mm.'lik ilkel kameralar sayesinde görüntülerin alındığı, kurgu masalarında veya film şeritlerinin el yordamı ile kesilerek montajlarının yapılmaya çalışıldığı dönemi düşündüm. Ancak günümüz koşulları ile karşılaştığımda beni temelden sarsan iki dönem arasında **sanat** anlayışındaki değişimdi...

Bu yazımla ilgili sevdiğim dostum, sinema yazarımız Viktor Apalaç'i nin sınırlarına girdiğimin farkındayım. Ama onun Cannes anıları varsa benim de böylesi gençlik anılarım var. Af ola...